

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце
БДУКМ

_____ С. Л. Шпарло
«__» _____ 2021 г.
Рэгістрацыйны № ВД-_____/вуч.

КРЫНІЦА ЗНАЎСТВА

*Вучэбная праграма
ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа
і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках)*

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі I ступені 1-23 01 12-2013 па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках), вучэбных планаў установы вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 1-23 01 12-04Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках), рэгістрацыйныя нумары Е 23-1-87/ 17 вуч., Е 23-1-86/17 вуч. ад 04.07.2017

СКЛАДАЛЬНІК

А.Я.Паўлава, дацэнт кафедры гісторыі Беларусіі музейзнаўстваўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат гістарычных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

А. М. Бяляўскі, дацэнт кафедры крыніцазнаўства Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

Я. Л. Іванова, намеснік дырэктара дзяржаўнай установы культуры «Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь», кандыдат культуралогіі

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай гісторыі Беларусі і музейзнаўства ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол №1 ад 31.08.2020 г.);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол №1 ад 14.10.2020г.)

Адказны за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч

Адказны за выпуск: А.Я.Паўлава

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Значная колькасць экспанатаў сучасных музеяў адначасова з'яўляюцца гістарычнымі крыніцамі. Аснову навукова-фондавай работы і краязнаўчых даследаванняў складае вывучэнне гістарычных крыніц, якія ўтрымліваюць інфармацыю аб падзеях, з'явах і асобах мінулага чалавечага грамадства. Тэарэтычнае крыніцазнаўства з'яўляецца фундаментам для асноўных і спецыяльных музеязнаўчых вучэбных дысцыплін і абавязковым элементам базавага блока музеязнаўчай адукацыі.

Прадметам вучэбнай дысцыпліны «Крыніцазнаўства» з'яўляюцца асноўныя тыпы і віды гістарычных крыніц па гісторыі Беларусі, гісторыя іх вывучэння, метады крыніцазнаўства ў кантэксце музейнай і краязнаўчай дзейнасці.

Вучэбная праграма вучэбнай дысцыпліны «Крыніцазнаўства» распрацавана з улікам пастаўленых задач, узгоднена з праграмамі вучэбных дысцыплін «Гісторыя Беларусі», «Гісторыя гістарычнай навукі», «Археалогія», «Геральдыка», «Сфрагістыка», «Храналогія» і інш.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – засваенне студэнтамі ведаў аб крыніцах і метадах іх вывучэння, фарміраванне навыкаў, неабходных спецыялісту для работы ва ўмовах музея.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

– сфарміраваць уяўленне аб крыніцы як феномене культуры і крыніцазнаўстве як асобым метадамі засваення рэальнага свету;

– сфарміраваць уяўленне аб гісторыі развіцця корпуса гістарычных крыніц;

– сфарміраваць прафесійныя навыкі і ўменні даследавання розных відаў і тыпаў крыніц.

У адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі I ступені па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках) асноўнымі мэтамі прафесійнай падрыхтоўкі студэнтаў выступаюць фарміраванне і развіццё сацыяльна-асобасных кампетэнцый, заснаваных на гуманітарных ведах, эмацыянальна-каштоўнасным і сацыяльна-творчым вопыце, якія забяспечваюць рашэнне і выкананне грамадзянскіх, сацыяльна-прафесійных, асобасных задач і функцый.

Зместам вучэбнай дысцыпліны «Крыніцазнаўства» прадугледжана фарміраванне наступных кампетэнцый адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі I ступені па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках):

САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці.

САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння.

САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый.

САК-4. Быць здольным да крытыкі і самакрытыкі (крытычнае мысленне).

САК-5. Умець працаваць у камандзе.

АК-1. Валодаць і ўжываць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач.

АК-2. Валодаць сістэмным і параўнальным аналізам.

АК-3. Валодаць даследчымі навыкамі.

АК-4. Умець працаваць самастойна.

АК-5. Быць здольным інтэграваць новыя ідэі (крэатыўнасць).

АК-6. Валодаць міждысцыплінарным падыходам пры вырашэнні праблем.

АК-7. Умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Крыніцазнаўства» студэнты павінны ведаць:

– сучасную сацыякультурную канцэпцыю гістарычнай крыніцы, яе сацыякультурнае і інфармацыйнае вызначэнне; прадмет і задачы крыніцазнаўства, тыповыя і відавныя класіфікацыі крыніц;

– працэс фарміравання і развіцця корпуса крыніц па гісторыі Беларусі;

– агульную метадыку даследчай працы з крыніцамі: пошук і высвятленне крыніц, задачы крыніцазнаўчага аналізу, устаўленне асаблівасцей крыніц, высвятленне знешніх адметнасцей, вызначэнне паходжання, тлумачэнне тэксту, высвятленне яго верагоднасці, рэпрэзентатыўнасці інфармацыі крыніц, навуковай значнасці прыёмаў апрацоўкі даных;

– азначэнне і агульную характарыстыку гістарычных крыніц, разнавіднасці, галоўныя помнікі, іх публікацыі, гісторыка-фактычны змест, верагоднасць інфармацыі, навуковую каштоўнасць і метадыкі аналізу і апрацоўкі даных асноўных відаў

пісьмовых крыніц: летапісаў, дакументаў заканадаўства, актаў, справаводнай дакументацыі, статыстыкі, літаратурных помнікаў, публіцыстыкі і крыніц асабістага паходжання;

– асабліва сці даследавання гістарычных крыніц у навукова-фондавай рабоце музея.

Студэнты павінны ўмець:

– адшукваць апублікаваныя і неапублікаваныя пісьмовыя крыніцы і фарміраваць прадстаўнічую базу крыніц, неабходную для вывучэння выбранай навукова-даследчай тэмы і вырашэння праблем;

– правільна класіфікаваць знойдзеныя і адабраныя для крыніцазнаўчых даследаванняў крыніцы;

– праводзіць метадычна граматычны крыніцазнаўчы аналіз дадзеных крыніц наконт іх верагоднасці, паўнаты, прадстаўнічасці, навуковай каштоўнасці і правільную апрацоўку крыніц карэктнымі метадамі, якія адпавядаюць сутнасці даследуемай праблемы, зместу і форме інфармацыі;

– выкарыстоўваць атрыманыя з розных крыніц даныя і комплексна і крытычна іх аналізаваць – ва ўзаемнай праверцы і дапаўненні;

– стылістычна правільна, лагічна і абгрунтавана аналізаваць атрыманыя вынікі крыніцазнаўчай працы;

– правільна афармляць бібліяграфічнае апісанне крыніц.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Крыніцазнаўства» ўсяго прадугледжана 200 гадзін, з іх 94 – аўдыторныя заняткі. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: лекцыі – 58, семінарскія заняткі – 36 гадзін. Рэкамендаваная форма кантролю ведаў студэнтаў – экзамен.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Раздзел I. Тэорыя і методыка крыніцазнаўства

Тэма 1. Уводзіны. Прадмет і змест крыніцазнаўства

Гістарычная навука і крыніцазнаўства. Аб'ект, прадмет і змест крыніцазнаўства. Азначэнне гістарычнай крыніцы. Сучасныя падыходы да вызначэння гістарычнай крыніцы. Культуралагічная канцэпцыя РДГУ. Прырода гістарычнай крыніцы. Крыніца – адзінства аб'ектыўнага і суб'ектыўнага. Пазнавальныя функцыі гістарычнай крыніцы. Крыніца і гістарычная свядомасць грамадства. Гістарычная крыніца і гістарычны дапаможнік. Гістарычны факт і крыніца. Месца крыніцазнаўства ў сістэме гістарычных навук. Крыніцазнаўства і музеязнаўства. Гістарычная крыніца і музейны прадмет. Крыніцазнаўства і архівазнаўства, крыніцазнаўства і археаграфія, крыніцазнаўства і краязнаўства. Крыніцазнаўства і ахова гісторыка-культурнай спадчыны.

Тэма 2. Гісторыя крыніцазнаўства.

Тэндэнцыі сучаснага крыніцазнаўства

Умовы ўзнікнення крыніцазнаўства як навукі. Асноўныя этапы развіцця крыніцазнаўства. Развіццё крыніцазнаўства ў Расійскай імперыі.

Назапашванне вопыту па апрацоўцы крыніц эпохі феадалізму. Гістарычныя крыніцы канца XIX – пачатку XX ст. Распрацоўка тэорыі і методыкі гістарычнага крыніцазнаўства. Стварэнне першых вучэбных дапаможнікаў і даследаванняў па пытаннях крыніцазнаўства. Уклад В. В. Ключэўскага, А. С. Лапа-Данілеўскага, Ш.-В. Ланглуа, Ш. Сеньабоса.

Развіццё крыніцазнаўства ў Найноўшы час. Школа «аналаў»: М. Блок, Л. Феўр. Тэарэтычныя распрацоўкі савецкіх гісторыкаў: С. О. Шміта, В. М. Медушэўскай. Распрацоўка крыніцазнаўства гісторыі Беларусі. Уклад Д. І. Даўгялы, М. М. Улашчыка. Распрацоўкі сучасных беларускіх гісторыкаў.

Музейнае крыніцазнаўства. Выкарыстанне метадаў крыніцазнаўства ў музеялогіі. Музейны прадмет і гістарычная крыніца. Музейныя якасці гістарычных крыніц. Музейныя калекцыі як гістарычныя крыніцы. Навукова-дапаможны матэрыял як гіста-

рычная крыніца. Уклад Н.Г.Самарынай, А.М.Разгона. Распрацоўкі В.Н.Цуканавай, Н.П.Фінягіна.

Тэма 3. Метадалогія і метады крыніцазнаўства.

Выкарыстанне колькасных метадаў інфармацыйных тэхналогій апрацоўкі крыніц

Метадалогія і метадыка крыніцазнаўства. Тэарэтычнае і прыкладное крыніцазнаўства. Крыніцазнаўства гісторыі і іншых гуманітарных навук. Гістарычная крыніца як аснова між-дысцыплінарнага сінтэзу.

Абмежаваная магчымасці традыцыйных метадаў вывучэння крыніц. Крыніца ў свеце тэорыі інфармацыі. Колькасныя метады вывучэння крыніц. Распрацоўкі І.Д.Кавальчанка. Выкарыстанне колькасных метадаў інфармацыйных тэхналогій. Маса-выя крыніцы і спосабы іх апрацоўкі.

Падрыхтоўка тэксту крыніцы да колькаснага аналізу. Структураванне, фармалізацыя і кадзіраванне інфармацыі. Асаблівае і падобнае ў гістарычных крыніцах. Магчымасці інфармацыйных тэхналогій і колькасных метадаў пры вывучэнні апа-вядальных крыніц.

Метады лінгвістыкі ў даследаванні пісьмовых крыніц. Метады семіётыкі пры вывучэнні гістарычных крыніц. Вызначэнне дыскурсу ў тэкстах. Выкарыстанне метаду дэканструкцыі.

Выкарыстанне дасягненняў гістарычнай псіхалогіі і псіхагісторыі ў даследаванні крыніц.

Тэма 4. Класіфікацыя і сістэматызацыя гістарычных крыніц

Сутнасць, мэты крытэрыі класіфікацыі. Паняцці «тып» і «від», іх суадносіны. Класіфікацыя і сістэматызацыя. Віды сістэматызацый. Класіфікацыя крыніц на «рэшткі» і «паданні». Фіксаваная і нефіксаваная гістарычная інфармацыя. Адноў-ванне ў крыніцы фіксаванай інфармацыі. Падзяленне крыніц па спосабе фіксавання інфармацыі: рэчавыя, пісьмовыя, вусныя, этнаграфічныя, лінгвістычныя, фота-, кінадакументы, аўдыядакументы. Класіфікацыя крыніц па паходжанні відаў. Тыпалагічныя класіфікацыі крыніц па знешніх прыкметах. Класіфікацыя Л.М.Пушкарова. Класіфікацыя С.О.Шміта.

«Вусная гісторыя» і яе крыніцы. Пісьмовыя крыніцы іх роля ў вивучэнні гісторыі. Класіфікацыя пісьмовых крыніц. Дакументальныя і апавядальныя крыніцы, іх віды і асаблівасці вивучэння.

Тэма 5. Крыніцазнаўчая эўрыстыка

Пошук крыніц і яго мэты. Задачы эўрыстыкі. Пошук апублікаваных крыніц. Перавагі і недахопы выданняў. Першасныя і другасныя выданні.

Гістарычная бібліяграфія. Метады бібліяграфічнага пошуку. Пошук крыніц у архівах. Пошук крыніц у Інтэрнэце. Крыніцазнаўчыя аспекты сецявых дакументаў.

Тэма 6. Крыніцазнаўчая крытыка

Прырода гістарычнай крыніцы. Мэты і асноўныя этапы крыніцазнаўчай крытыкі.

Знешняя крытыка. Крыніцазнаўчыя даследаванні ў навукова-фондавай рабоце музейных устаноў. Крытыка пісьмовых крыніц. Гісторыя тэксту. Паняцці спісаў, рэдакцый, зводаў. Інтэрпаляцыі глосы. Разуменне сэнсу тэксту. Этапы стварэння дакументаў, чарнавікі, белавікі, копіі.

Аднаўленне арыгінала па тэксце з некалькіх спісаў, зводаў, рэдакцый. Выкарыстанне дадзеных палеаграфіі. Рэканструкцыя тэксту.

Інтэрпрэтацыя гістарычнай крыніцы, яе адрозніванне ад простага граматычнага чытання тэксту. Гістарызмы, архаізмы, тлумачэнне паняццяў. Тэрміналагічны аналіз. Тлумачэнне заканадаўчых крыніц. Тлумачэнне актаў. Вывучэнне наратыўных (апавядальных) крыніц. Неабходнасць ведання канкрэтных гістарычных умоў стварэння крыніцы.

Вывучэнне паходжання тэксту. Агульная характарыстыка.

Вызначэнне часу стварэння крыніцы. Аналіз інфармацыі аб часе. Непасрэдная і ўскосная інфармацыя. Вывучэнне формы дакумента для яго датавання. Звесткі з іншых крыніц.

Метадыка вызначэння месца ўзнікнення крыніцы. Выкарыстанне даных графічных і пісьмовых крыніц. Аналіз непасрэднай і ўскоснай інфармацыі. Тапонімы, этнонімы, мікратапонімы.

Атрыбуцыя. Непасрэдная інфармацыя пра аўтара: прозвішча, імя, імя па бацьку. Крыптонімы, мянушкі і іх раскрыццё. Ананімныя крыніцы і іх атрыбуцыя. Выкарыстанне інфармацыйных тэхналогій для атрыбуцыі крыніц.

Падложныя і падробленыя дакументы і мэты іх утварэння. Устанаўленне інтэлектуальнага падлогу.

Вывучэнне рэчаісных крыніц. Выкарыстанне метадаў дакладных і прыродазнаўчых навук. Паўната, сапраўднасць і дакладнасць крыніц.

Вызначэнне навуковай каштоўнасці пісьмовых крыніц. Пісьмовая крыніца і гістарычны кантэкст.

Паняцце сінтэзу інфармацыі. Сутнасць і мэты сінтэзу гістарычнай інфармацыі. Спалучэнне даных знешняй і ўнутранай крытыкі крыніцы. Узаемасувязь і ўзаемаўплыў крыніц. Генеалагічны род крыніц. Рэпрэзентатыўнасць. Гістарычная крыніца і музейны прадмет.

Раздзел II. Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі

Тэма 7. Асноўныя віды, тэндэнцыі і этапы развіцця крыніц па гісторыі Беларусі

Тыпы і віды крыніц па гісторыі Беларусі. Этапы развіцця і асаблівасці корпуса гістарычных крыніц на кожным этапе. Роля пісьмовых крыніц у вывучэнні гісторыі Беларусі. Выяўленне і аналіз архіўных матэрыялаў. Асноўныя публікацыі крыніц па гісторыі Беларусі. Крыніцы па краязнаўстве Беларусі. Пісьмовыя і рэчавыя крыніцы ў музейных установах Рэспублікі Беларусь.

Тэма 8. Заканадаўчыя дакументы

Агульная характарыстыка заканадаўчых дакументаў як крыніцы. Заканадаўчая працэдура на розных этапах развіцця дзяржавы.

Матэрыялы заканадаўства зямель Русі IX–XIII стст. Суадносіны звычайнага і пісьмовага права. «Руская праўда» як крыніца па сацыяльна-эканамічнай гісторыі IX–XII стст. Спісы і этапы вывучэння «Рускай праўды». Полацкая і Смаленская граматы XIII ст.

Крыніцы права Вялікага Княства Літоўскага (ВКЛ). Віды заканадаўчых дакументаў XIV–XVII стст. Прывілеі і іх класі-

фікацыя. Роля прывілеяў у афармленні саслоўных правоў магнатаў. Судзебнік Казіміра IV і яго месца ў развіцці заканадаўства ВКЛ. Статуты ВКЛ як гістарычная крыніца. Канстытуцыі сеймаў ВКЛ і Рэчы Паспалітай. Выданні заканадаўчых матэрыялаў ВКЛ. Прыватнае права.

Тыпы і віды заканадаўчых дакументаў канца XVIII – пачатку XX ст. Выданні заканадаўчых матэрыялаў. «Полное собрание законов Российской империи». Перыядычнае выданне заканадаўчых матэрыялаў.

Заканадаўчыя дакументы Найноўшага часу, іх класіфікацыя. Дэкрэты, законы, канстытуцыі, пастановы. Устаўныя граматы Беларускай Народнай Рэспублікі (БНР). Заканадаўства БССР і Рэспублікі Беларусь. Асноўныя выданні і значэнне заканадаўства Найноўшага часу для вывучэння грамадства Найноўшага часу. Заканадаўчыя матэрыялы ў галіне музейнай справы і аховы гісторыка-культурнай спадчыны як гістарычныя крыніцы.

Тэма 9. Актавыя матэрыялы

Вызначэнне актаў. Класіфікацыя актавых матэрыялаў. Актавы фармуляр і яго аналіз.

Этапы развіцця актавых матэрыялаў. Летапісныя звесткі аб актах X–XI стст. Актавыя матэрыялы XII–XIII стст.

Акты ў часы ВКЛ. Прыватнаправавыя акты і павелічэнне іх колькасці. Віды прыватнаправавых актаў: жалаванья, купчыя, менавыя, духоўныя, раздзельныя, пазыкавыя, статутныя, ільготныя граматы залежным сялянам, мяшчанам і інш. Публічнаправавыя акты перыяду ВКЛ. Прывілеі на нерухомую маёмасць, акты і граматы феадальнага суда, «выракі», «уставаы», «прывілеі». Асабістыя, дзяржаўныя і царкоўныя уніі. Прывілеі царкве і духавенству. Публікацыі і вывучэнне актаў перыяду ВКЛ.

Акты Новага і Найноўшага часу. Развіццё прыватнага права. Новыя віды актавых матэрыялаў. Акты аб правах і перавагах пэўных асоб і аб'яднанняў. Дыпломы, патэнты, граматы. Прававое рэгуляванне складання актаў і іх рэгістрацыя. Прыватнаўласніцкія акты ў савецкі перыяд. Разнавіднасці актаў у 1917–1990 гг. Акты як масавыя крыніцы. Неадыпламатыка. Актавыя матэрыялы ў музейнай дзейнасці.

Тэма 10. Матэрыялы справаводства

Класіфікацыя матэрыялаў справаводства і прынцыпы іх вывучэння. Узнікненне справаводства дзяржаўных устаноў і арганізацый і агульная характарыстыка іх матэрыялаў.

Справаводства ў ВКЛ. Канцылярыя ВКЛ і яе архіў. Першапачатковы і сучасны склад Літоўскай метрыкі. Віды дакументацыі. Лісты, прывілеі, пацвярджэнні, прызнанні, справы і інш. Стан распрацоўкі матэрыялаў архіва канцылярыі ВКЛ. Сеймавыя матэрыялы XVI–XVIII стст. іх віды. Асаблівасці вывучэння. Мытныя кнігі як крыніцы для вывучэння сацыяльна-эканамічнай гісторыі Беларусі XV–XVIII стст. Актавыя кнігі судовых устаноў ВКЛ. Акты Галоўнага Літоўскага трыбунала.

Матэрыялы справаводства дзяржаўных устаноў Расійскай імперыі як крыніца па гісторыі Беларусі. Друкарскія фармуляры. Машынапіс. Класіфікацыя матэрыялаў дзяржаўнага справаводства: пратаколы, справаздачи, інструкцыі, перапіска. Камітэт па справах Заходніх губерняў. Справаздачи губернатараў і іх фармуляр. Асаблівасці фарміравання і вывучэння матэрыялаў судова-следчых устаноў Расійскай імперыі для вывучэння паўстання 1863 г. у Беларусі.

Справаводства Найноўшага часу: асаблівасці матэрыялаў, іх класіфікацыя і вывучэнне. Дакументы судовых устаноў Найноўшага часу. Дакументы аб палітычных працэсах і рэпрэсіях на тэрыторыі Беларусі ў 1920–1950-я гг.

Дакументы палітычных партый і грамадскіх арганізацый. Іх матэрыялы як сістэма дакументавання і справаводства. Праграмы, статуты, пратаколы, рэзалюцыі, перапіска і г.д. Дакументы народніцкіх арганізацый, беларускіх нацыянальных гурткоў і партый канца XIX – пачатку XX ст.

Крыніцазнаўчае вывучэнне дакументаў кампартыі Беларусі. Матэрыялы аб дзейнасці партый і грамадскіх арганізацый у часы Другой сусветнай вайны. Дакументы палітычных партый і грамадскіх арганізацый Рэспублікі Беларусь.

Справаводства музейных устаноў як гістарычная крыніца. Матэрыялы справаводства грамадскага аб'яднання «Беларускае добраахвотнае таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры» як гістарычная крыніца.

Тэма 11. Статыстычныя матэрыялы. Эканоміка-геаграфічныя, гаспадарчыя і статыстычныя апісанні

Зараджэнне статыстыкі. Этапы развіцця статыстычных матэрыялаў. Статыстычныя матэрыялы: іх агульная характарыстыка і метадыка аналізу. Прамысловая сельскагаспадарчая статыстыка.

Гаспадарчыя апісанні XVI–XVIII стст. Пісцовыя кнігі і іх вывучэнне. Класіфікацыя і паходжанне інвентароў. Каштоўнасць інвентароў для вывучэння сацыяльна-эканамічнай гісторыі Беларусі XVII–XVIII стст.

Эканоміка-геаграфічныя і гаспадарчыя апісанні канца XVIII – першай паловы XIX ст. Матэрыялы Генеральнага межавання. Інвентары памешчыцкіх маёнткаў як крыніца па гісторыі гаспадаркі. Ваенна-тапаграфічныя апісанні. Рэвізіі і іх роля ў вывучэнні дынамікі народанасельніцтва. Адміністрацыйна-паліцэйскі ўлік насельніцтва.

Статыстычныя дадаткі да справаздач губернатараў. «Агляды губерняў». Цэнтральны і губернскія статыстычныя камітэты. Развіццё дэмаграфічнай статыстыкі. Гарадскія перапісы. Усеагульны перапіс насельніцтва Расійскай імперыі 1897 г. Статыстыка прамысловасці XIX – пачатку XX ст. «Ведамасці фабрык і заводаў». Перапіс прамысловых прадпрыемстваў пачатку XX ст. Земская статыстыка напярэдадні Першай сусветнай вайны. Статыстычныя выданні.

Стварэнне савецкіх дзяржаўных статыстычных устаноў. Шляхі збору інфармацыі. Усесаюзныя перапісы насельніцтва 1923, 1926, 1937, 1939 гг. Бягучы ўлік насельніцтва. Сістэма прамысловай статыстыкі. Прамысловая статыстыка як масавая гістарычная крыніца: асаблівасці вывучэння. Статыстыка асобных сацыяльных груп.

Метады збору статыстычных даных. Мадэляванне і прагназаванне.

Тэма 12. Летапісы і хронікі як гістарычныя крыніцы.

Асаблівасці іх вывучэння

Летапісы як гістарычная крыніца. Агульная характарыстыка. Пратограф, спіс, звод, рэдакцыя. Этапы летапісання ў Беларусі.

«Аповесць мінулых гадоў». Крыніцы і значэнне «Аповесці...» для вывучэння гісторыі Беларусі. Мясцовыя летапісныя

цэнтры. Полацкі летапіс. Аналіз летапісных помнікаў. А.Шахматаў.

Хронікі на лацінскай мове. Нямецкія і польскія хронікі XI–XV стст. Скандынаўскія сагі.

Агульнарускае летапісанне. Беларуска-літоўскае летапісанне XV–XVI стст. Класіфікацыя летапісаў. Гісторыя стварэння, крыніцы і склад першага беларуска-літоўскага зводу. Прычыны з’яўлення легендарнай часткі. Другі беларуска-літоўскі звод «Хроніка Вялікага Княства Літоўскага» і яе рэдакцыі. Трэці беларуска-літоўскі звод «Хроніка Быхаўца». Аналіз легендарнай часткі летапісаў.

«Хроніка» Мацея Стрыйкоўскага. Крыніцы і значэнне хронікі для вывучэння гісторыі Беларусі.

Асаблівасці летапісання XVII–XVIII стст. у Беларусі. Баркалабаўскі летапіс. Гарадскія хронікі: Магілёўская і Віцебская.

Тэма 13. Гісторыка-мемуарныя крыніцы

Мемуары як крыніца – агульная характарыстыка. «Мемуары» і «мемуарная літаратура»: суадносіны паняццяў. Віды мемуарнай літаратуры. Гісторыка-мемуарная літаратура XVI–XVIII стст. «Дзённікі» Я.Збароўскага, Л.Дзялынскага, Ф.Еўлашоўскага і І.Будзілы. «Дыярышы» Самуіла і Багуслава Маскевічаў і інш. Асноўныя віды мемуараў XVIII ст. і іх асаблівасці. Запіскі падарожнікаў і замежных дыпламатаў XVI–XVIII стст. як крыніцы па гісторыі Беларусі.

Мемуарная літаратура XIX ст. і асаблівасці яе аналізу. Расійскія падарожнікі аб Беларусі.

Мемуары Найноўшага часу. Асноўныя этапы развіцця і віды. Успаміны ўдзельнікаў падзей 1917–1920 гг., калектывізацыі, Другой сусветнай вайны, дзеячаў беларускай эміграцыі, кіраўнікоў краіны. Вусныя ўспаміны і асаблівасці іх збору і вывучэння.

Тэма 14. Эпістальныя крыніцы, літаратура і публіцыстыка

Эпістальныя крыніцы. Суадносіны паняццяў «ліст» і «перапіска». Афіцыйная перапіска. Прыватныя лісты. Адкрытыя лісты як комплексныя гістарычныя крыніцы. Гістарычныя этапы функцыянавання адкрытых лістоў. Функцыі паштовых картак. Паштовыя маркі. Класіфікацыя адкрытых лістоў. Эта-

пы крыніцазнаўчага вывучэння адкрытых лістоў. Калекцыі паштовак у архівах, бібліятэках і музеях Беларусі. Атрыбуцыя і выданне эпістальных крыніц. Эпістальны комплекс. Эпістальныя комплексы Новага і Найноўшага часу. Азначэнне літаратурнага твора.

Помнікі літаратуры як гістарычныя крыніцы. Літаратурныя творы XI–XIII стст. «Слова аб палку Ігаравым». Публічныя і палемічныя творы, іх станаўленне. «Павучэнне» Манамаха. Жыццёвая літаратура. Жыцці Е. Полацкай, К. Тураўскага і інш. Літаратурная дзейнасць мітрапаліта Купрыяна. Аналіз жыццёвай літаратуры. В. В. Ключэўскі.

Літаратура і публіцыстыка XVI–XVII стст. Паэтычныя творы XVI–XVIII стст. Творы Ф. Скарыны і С. Буднага, В. Цяпінскага. Царкоўная палеміка канца XVI – пачатку XVII ст. Літаратура і публіцыстыка другой паловы XVII – пачатку XVIII ст.

Асаблівасці літаратуры Новага і Найноўшага часу. Публікацыі мастацкай літаратуры. Публікацыі ў часопісах. Самвыдат. Роля формы публікацыі пры крыніцазнаўчым аналізе.

Публіцыстыка Новага і Найноўшага часу. Заклікі, лістоўкі, плакаты.

Тэма 15. Перыядычны друк і рэклама

Перыядычны друк як гістарычная крыніца. Сістэматызацыя і класіфікацыя перыядычных выданняў. Этапы развіцця перыядычнага друку.

Першая перыёдыка ў Беларусі. Перыядычныя выданні цэнзура. «Губернскія ведамасці» і «Епархіяльныя ведамасці». «Вестник» К. Гаворскага. Першыя неафіцыйныя выданні. Газета «Менский листок». Палітызацыя перыядычнага друку. Легальны і нелегальны друк. «Наша доля» і «Наша ніва».

Перыёдыка Найноўшага часу. Партыйна-дзяржаўны кантроль за перыядычным друкам у савецкі перыяд. Цэнзура ў Польшчы ў 1921–1939 гг. Нелегальны друк у савецкі час. Апазіцыйныя выданні ў Заходняй і Савецкай Беларусі. Самвыдат 1960–1990-х гг. і яго адметныя рысы.

Выданні беларускіх партызан і падпольшчыкаў, калабарацыі ў 1941–1944 гг. Выданні. Перыядычныя выданні савецкай эміграцыі.

Асаблівасці перыядычнага друку незалежнай Беларусі.

Крыніцазнаўчае вывучэнне перыядычнага друку. Першапачатковыя тэксты артыкулаў. Купюры цэнзараў. Паходжанне і атрыбуцыя артыкулаў.

Рэклама як гістарычная крыніца. Гісторыя рэкламы ў Беларусі. Рэклама на старонках перыядычных выданняў.

Наратыўныя крыніцы, перыядычны друк і рэклама ў музейных экспазіцыях.

Тэма 16. Рэчавыя і аўдыявізуальныя крыніцы

Вызначэнне рэчавай крыніцы. Паняцце археалагічнай крыніцы. Рэчавыя этнаграфічныя крыніцы. Рэчавая крыніца і музейны прадмет. Рэчавая крыніца і артэфакт. Класіфікацыя і сістэматызацыя рэчавых крыніц. Асаблівасці вывучэння рэчавых крыніц. Выяўленчыя крыніцы і іх класіфікацыя. Мастацка-выяўленчыя і дакументальна-выяўленчыя крыніцы. Асаблівасці вывучэння фота- і відэакрыніц. Аўдыявізуальныя крыніцы. Прадстаўленне рэчавых, выяўленчых і аўдыявізуальных крыніц у музейнай экспазіцыі.

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА
ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ**

Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
	лекцыі	семінары		
Раздзел I. Тэорыя і методыка крыніцазнаўства				
<i>Тэма 1.</i> Уводзіны. Прадмет і змест крыніцазнаўства	2			
<i>Тэма 2.</i> Гісторыя крыніцазнаўства. Тэндэнцыі сучаснага крыніцазнаўства	2	2	2	
<i>Тэма 3.</i> Метадалогія і метады крыніцазнаўства. Выкарыстанне колькасных метадаў інфармацыйных тэхналогій апрацоўкі крыніц	4	2	2	дыскусія
<i>Тэма 4.</i> Класіфікацыя і сістэматызацыя гістарычных крыніц	2	2		адказы на пытанні
<i>Тэма 5.</i> Крынізнаўчая эўрыстыка	2	2		адказы на пытанні
<i>Тэма 6.</i> Крыніцазнаўчая крытыка	4	4	2	міні-даклады
Раздзел II. Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі				
<i>Тэма 7.</i> Асноўныя віды, тэндэнцыі і этапы развіцця крыніц па гісторыі Беларусі	2			
<i>Тэма 8.</i> Заканадаўчыя дакументы	4	2	2	міні-даклады
<i>Тэма 9.</i> Актавыя матэрыялы	4	2	2	адказы на пытанні
<i>Тэма 10.</i> Матэрыялы справаводства	4	2	2	падрыхтоўка рэфератаў і прэзентацый
<i>Тэма 11.</i> Статыстычныя матэрыялы. Эканоміка-геаграфічныя, гаспадарчыя і статыстычныя апісанні	4	2		міні-даклады, падрыхтоўка прэзентацый
<i>Тэма 12.</i> Летапісы і хронікі як гістарычныя крыніцы. Асаблівасці іх вывучэння	4	2	2	падрыхтоўка рэфератаў і прэзен-

				тацый
<i>Тэма 13.</i> Гісторыка-мемуарныя крыніцы	2	2	1	міні-даклады, падрыхтоўка прэзентацый
<i>Тэма 14.</i> Эпістальныя крыніцы, літаратура і публіцыстыка	2	2	1	прэзентацыі, міні-даклады
<i>Тэма 15.</i> Перыядычны друк і рэклама	2	2	2	міні-даклады
<i>Тэма 16.</i> Рэчавыя і аўдыявізуальныя крыніцы	2		2	рэферат
Разам...	46	28	20	

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. Актуальные проблемы источниковедения: материалы III Междунар. науч.-прак. конф., Витебск, 8–9 окт. 2015 г. / Витеб. гос. ун-т; редкол.: А. Н. Дулов и М. Ф. Румянцева (отв. ред.) [и др.]. – Витебск : ВГУ им. П. М. Машерова, 2015. – 342 с.

2. Актуальные проблемы источниковедения: материалы IV Междунар. науч.-прак. конф. к 20-летию дарования городу Витебску Магдебургского права, Витебск, 20–21 апр. 2017 г. / Витеб. гос. ун-т; редкол.: А. Н. Дулов и М. Ф. Румянцева (отв. ред.) [и др.]. – Витебск : ВГУ им. П. М. Машерова, 2017. – 410 с.

3. *Бандзелікаў, М. Ф.* Асновы тэорыі метадыкі крыніцазнаўства: вучэб. дапам./ М. Ф. Бандзелікаў. – 2-е выд., стэр. – Мінск : БДПУ, 2004. – 46с.

4. Гістарыяграфія і крыніцы вывучэння гісторыі Беларусі: традыцыі і навацыі : зб. навук. арт. / Нац. акад. навук Беларусі. Ін-т гісторыі ; уклад.: В. В. Яноўская, Р. У. Зянюк ; рэдкал.: В. В. Даніловіч (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука, 2018. – 321, [1] с.

5. *Голиков, А. Г.* Источниковедение отечественной истории / А. Г. Голиков. – М.: МГУ : Росспэн, 2000. – 437с.

6. *Голиков, А. Г.* Методика работы с историческими источниками : учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений, обучающихся по направлению подготовки 030600 «История» / А. Г. Голиков, Т. А. Круглова ; под ред. А. Г. Голикова. – М. : Академия, 2014. – 223, [1] с.

7. *Грицкевич, В. П.* Теория и история источниковедения / В. П. Грицкевич, С. Б. Каун, С. Н. Ходин. – Минск : БГУ, 2008. – 254с.

8. Источниковедение: учеб. пособие / И. Н. Данилевский, Д. А. Добровольский, Р. Б. Казаков [и др.] ; отв. ред. М. Ф. Румянцева ; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». – М. : Издат. дом Высшей школы экономики, 2015. – 685 с.

9. Источниковедение : учебник для академического бакалавриата / Е. Д. Твердюкова [и др.] ; под ред. А. В. Сиренова. – М. : Юрайт, 2015. – 396 с. – Серия : Бакалавр. Акад. курс.

10. Каун, С.Б. Теория и история источниковедения : учеб.-метод. комплекс / С. Б. Каун, О. Л. Липницкая, С. Н. Ходин. – Минск, 2001. – 79 с.

11. Касцюкевіч, С.У. Крыніцазнаўства : вучэб.-метаад. комплекс / С. У. Касцюкевіч / склад. С. У. Касцюкевіч. – Наваполацк:ПДУ, 2006. – 159 с.

12. Кісялёў, Г. В.Ад Чачота да Багушэвіча: праблемы і атрыбуцыі беларускай літаратуры XIX ст. / Г. В. Кісялёў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1993.– 395, [2] с.

13. Источниковедение: Теория. История. Метод. Источники Российской истории: учеб. пособие / И. Н. Данилевский [и др.].–М., 2000. – 701с.

14. Улашчык, М. М.Праблемы беларускай гістарыяграфіі, крыніцазнаўства і археалогіі (да 90-х угодкаў вучонага) : матэрыялы навук. канф., Мінск, 14–15 лют. 1996 г. / Беларус. навук.-даследчы ін-т дакументазнаўства і архіўнай справы, Гіст. фак. Беларус. дзярж. ун-та ; рэд.-склад.: А. М. Гесь, В. У. Скалабан. – Мінск, 1997. – 362, [1] с.

15. Пронштейн, А. П. Методика исторического источниковедения/ А. П. Пронштейн. – Ростов н/Д, 1976. – 476с.

16. Русина, Ю. А. Методология источниковедения : учеб. пособие / Ю. А. Русина ; М-во образования и науки Рос. Федерации, Урал. федер. ун-т. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2015. – 204 с.

17. Семянчук, А. А. Беларуска-літоўскія летапісы і польскія хронікі: вучэб. дапам. / А. А. Семянчук. – Гродна: ГрДУ, 2000. – 163 с.

18. Соколов, А.К. Источниковедение новейшей истории России: теория, методология, практика:учеб. пособие для вузов /под ред.А. К. Соколова. – М.: Высш.шк., 2004. – 686с.

19. Ходзін, С.М. Крыніцы гісторыі Беларусі (гісторыка-кампаратыўнае вывучэнне)/ С.М.Ходзін. – Мінск : БДУ, 1999. – 192с.

20. Ходзін, С.М. Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі: дапаможнік / С.М.Ходзін. – Мінск : БДУ, 2012. – 255с.

21. *Ходин, С. Н.* История и теория источниковедения : учеб. пособие для студентов вузов по историческим специальностям / С. Н. Ходин, В. П. Грицкевич, С. Б. Каун. – Минск : Издат. центр БГУ, 2008. – 253, [1] с.

Дадатковая

1. *Бережков, Н.Г.* Литовская метрика как исторический источник / Н.Г.Бережков. – М. ; Л., 1946. – Ч.1. – 179с.

2. *Вайтовіч, Н.Т.* Баркалабаўскі летапіс/ Н.Т.Вайтовіч. – Мінск,1977. – 205с.

3. *Джаксон, Т.Н.* Исландские королевские саги о Восточной Европе (с древнейших времен до 1000 г.) : тексты, пер., коммент./ Т. Н. Джаксон. – М.:Наука, 1993. – 303с.

4. Исследования истории Литовской метрики: сб.науч. тр. :в 2 вып./ под ред.В.Т.Пашуто [и др.]. – М., 1989. – Вып. 1–2. – 386с.

5. Источниковедение истории СССР / под ред. И. Д. Ковальченко. – М., 1981. – 485с.

6. *Каралёў, Г. І.* Польскія публікацыі царкоўна-гістарычных крыніц у XIX–XX стст. / Г. І. Каралёў // Наш радавод.– Кн. 4. – Ч. 3. –Гродна,1992. –С. 184–190.

7. *Ковальченко, И. Д.* Методы исторического исследования / И. Д. Ковальченко. – М., 1987. – 438с.

8. *Козлов, В.П.* Тайны фальсификации: анализ подделок исторических источниковXIX–XXвеков: учеб. пособие/ В. П. Козлов. – М.:Аспект Пресс, 1996. – 271с.

9. *Козловский, П.Г.* Инвентари и хозяйственные документы магнатских владений Белоруссии XVI–XVIII вв. и инвентари помещичьих имений первой половины XIX в. как исторический источник / П. Г. Козловский// Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы. 1962. – Минск,1964. –576с.

10. *Колеснева, О.В.* Историческая информатика. Обработка и анализ текстов, статистических и структурированных источников / О. В. Колеснева. – Могилев:МГУ им.А.А.Кулешова, 2002. – 57с.

11. *Копыцкий, З.Ю.* Источниковедение аграрной истории Белоруссии / З.Ю.Копыцкий. –Минск, 1978. – 134с.

12. Лазутка, С.А. Первый Литовский Статут. Палеографический и текстологический анализ списков / С. А. Лазутка. – Вильнюс, 1983–1985. – Т.1.Ч.1–2.–584с.

13. Липницкая, О. Л. Компьютерное источниковедение в Беларуси: некоторые итоги и проблемы / О. Л. Липницкая // Информ. бюллетень ассоциации «История и компьютер». – 1997.– № 21.– С.167–171.

14. Литвак, Б.Г. Очерки истории массовой документации: XIX–XX вв./ Б.Г.Литвак. – М.,1979. – 294с.

15. Лихачев, Д.С. Русские летописи и их культурно-историческое значение/ Д.С.Лихачев. – М. ; Л., 1947. –499с.

16. Лурье, Я.С. О происхождении Радзивилловской летописи / Я. С. Лурье // Вспомогательные исторические дисциплины. – Л., 1987. – Вып. 18. – С.64–83.

17. Мальдзіс, А. На скрыжаванні славянскіх традыцый / А. Мальдзіс. – Мінск, 1980. – 352с.

18. Мараш, Я.Н. Аграрная гісторыя Беларусі ў святле крыніцзнаўчага аналізу / Я. Н. Мараш // Весці АН БССР. Серыя грамад. навук. – 1979. – №6. – С.54–78.

19. Медушевская, О. М. Современное зарубежное источниковедение / О.М.Медушевская. – М., 1983. – 143с.

20. Мир источниковедения: сб. тр. в честь С.О.Шмидта. – М. ; Пенза, 1994. – 495с.

21. Мянжынскі, В.С. Метрыка Вялікага Княства Літоўскага як крыніца па гісторыі землеўладання Беларусі (першая палова XVI ст.) / В. С. Мянжынскі // Весці АН БССР. Серыя грамад. навук.– 1987.– №2.–С.61–67.

22. О подлинности достоверности исторического источника: сб. тр./ под ред. А.А.Литвина. – Казань,1991. – 133с.

23. От Нестора до Фонвизина: Новые методы определения авторства / под ред. Л. В. Милова. – М., 1994. – 254с.

24. Пушкарев, Л. Н. Классификация русских письменных источников по отечественной истории / Л.М.Пушкарев. – М., 1975. – 311с.

25. Самарина,Н.Г.Летописание: учеб.пособие для студентов культурологических специальностей и специальности «музейное дело и охрана памятников» / Н.Г.Самарина. – М.: МГУКИ, 2002.

26. Самарина, Н. Г. Музейное источниковедение: объект и предмет / Н. Г. Самарина // Сохранение и приумножение культурного наследия в условиях глобализации: материалы Междунар. науч.-практ. конф., 9–11 дек. 2002 г. Ч. 2. – М., 2002. – С. 55–60.

27. Самарина, Н. Г. Нетрадиционное источниковедение: итоги и перспективы развития / Н. Г. Самарина // Исторический источник в музейной работе: тезисы докл. на науч.-практ. конф. – М., 2001. – С. 3–6.

28. Самарина, Н. Г. Исторический источник в реконструкции прошлого / Н. Г. Самарина // Историко-краеведческие и мемориальные музеи: история и перспективы развития: тезисы докл. на науч.-практ. конф. – М.: МГУКИ, 2000. – 48 с.

29. Свяжынскі, У. М. «Гістарычныя запіскі» Фёдара Еўлашоўскага / У. М. Свяжынскі. – Мінск, 1990. – 123 с.

30. Сидорцов, В. Н. Методология истории: количественные методы и информационные технологии / В. Н. Сидорцов. – Минск: БГУ, 2003. – 143 с.

31. Тихомиров, М. Н. Исследования о «Русской правде»: Происхождение текстов / М. Н. Тихомиров. – М.; Л., 1941. – 254 с.

32. Третий Литовский Статут 1588 г.: материалы респ. науч. конф., посвящ. 400-летию Статута. – Вильнюс, 1989. – 260 с.

33. Улашчык, М. М. Выбранае / М. М. Улашчык. – Мінск: Беларускі кнігазбор, 2001. – 604 с.

34. Улащик, Н. Н. Введение в изучение белорусско-литовского летописания / Н. Н. Улащик. – М., 1985. – 305 с.

35. Чамярыцкі, В. А. Беларускія летапісы як помнікі літаратуры / В. А. Чамярыцкі. – Мінск, 1969. – 191 с.

36. Шахматов, А. А. История русского летописания / А. А. Шахматов. – СПб.: Наука, 2003. – 1021 с.

37. Шмидт, С. О. Путь историка: избр. тр. по источниковедению и историографии / С. О. Шмидт. – М., 1997. – 608 с.

38. Юхо, Я. І. Крыніцы беларуска-літоўскага права / Я. І. Юхо. – Мінск, 1991. – 284 с.

Публікацыі крыніц

1. Акты Литовско-Русского государства. Вып. 1. Т. 2. – М.: Университетская типография, 1897–1899.
2. Акты Литовской метрики. Т. 1–2. – Варшава: Издание Варшавского императорского университета, 1896–1897.
3. Акты Виленской Археографической комиссии. Т. 1–39. – Вильно: Типография А. В. Киркора, 1865–1915.
4. Акты, относящиеся к истории Западной России. Т. 1–4. – СПб.: Типография II отделения Собственной Е. И. В. Канцелярии, 1846–1853.
5. Барбаро, И. Барбаро и Кантарини о России: К истории итало-русских связей в XV в. / И. Барбаро, А. Кантарини. – Л.: Наука, 1971. – 275 с.
6. «Великая хроника» о Польше, Руси и их соседях 11–13 вв. – М.: МГУ, 1987. – 264 с.
7. Генрих Латвийский. Хроника Ливонии / Генрих Латвийский. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1938. – 352 с.
8. Герберштейн, С. Записки о Московии / С. Герберштейн. – М.: МГУ, 1988. – 429 с.
9. Горбачевский, Н. Каталог к древним актовым книгам губерний Виленской, Гродненской, Минской и Ковенской / Н. Горбачевский. – Вильно: Типография А. И. Зака, 1872. – 963 с.
10. Длугош, Ян. Грюндвальдская битва / Ян Длугош. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1962. – 214 с.
11. Дневник Люблинского сейма 1569 г. – СПб.: Печатня В. Головина, 1869. – 780 с.
12. Законодательные акты Великого Княжества Литовского 15–16 вв. – Л.: Изд-во АН СССР, 1936. – 153 с.
13. Збор пастаноў і распараджэнняў Урада БССР (алф.-прадм. паказ.). – Мінск, 1979.
14. Инвентари магнатских владений Белоруссии XVII–XVIII вв. Владение Сморгонь. – Минск: Наука и техника, 1977. – 530 с.
15. Інстытут беларускае культуры. Гісторыка-археалагічная камісія. Працы і матэрыялы да гісторыі і археалогіі Беларусі. Беларускі архіў. Том першы. – Менск, 1927.
16. Историко-юридические материалы, извлеченные из актовых книг губерний Витебской и Могилевской, хранящихся

в центральном архиве в Витебске. – Витебск: Типография губернского правления, 1871–1906.

17. Книга Посольская метрики Великого княжества Литовского. – М., 1943.

18. Летапісы і хронікі Беларусі. Сярэднявечча і раньнемадэрны час / уклад. В.А.Варонін. – Смаленск: Інбелкульт, 2013. – 902 с.

19. Литовская метрика: Книга записей 5. Вильнюс, 1993; Книга судебных дел 6. Вильнюс, 1995; Книга записей 8. Вильнюс 1995; Книга переписей №7. – Вильнюс, 1996.

20. Книга жыццй і хаджэнняў / пер. са старажытнарус., старабеларус. і пол./ уклад. А.Мельнікава. – Мінск : Мастац. літ., 1994. – 503 с.

21. Корб, И.Г. Дневник путешествий в Московию / И. Г. Корб. – СПб.: Изд-во А. В. Суворина, 1906. – 366 с.

22. Коршунаў, А.В. Помнікі старажытнага беларускага пісьменства / А.В.Коршунаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1975. – 245 с.

23. Михалон Литвин. О нравах татар, литовцев и москвитян / Михалон Литвин ; отв. ред. А. Л. Хорошкевич. – М.: МГУ, 1994. – 152 с.

24. Памятники литературы Древней Руси. XI – начало XII в. // Полн. собр. русских летописей. – М.: Худож. лит., 1978.

25. Памятники литературы Древней Руси. XII век // Полн. собр. русских летописей. – М., 1980.

26. Памяць святога нашага бацькі Кірылы, епіскапа Тураўскага // Спадчына. – 1990. – №2.

27. Полное собрание русских летописей. Т.17. Западно-русские летописи. – СПб.: Типография М.А.Александрова, 1907. – 648 с.

28. Полное собрание русских летописей. Т.38. – Л.: Наука, 1989. – 177 с.

29. Полное собрание русских летописей. Т.32. Хроники: Литовская и Жемойтская, Быховца. Летописи: Баркулабовская, Аверки, Панцырного. – М.: Наука, 1975. – 239 с.

30. Полное собрание русских летописей. Т.35. Летописи белорусско-литовские / сост. Н. Н. Улащик. – М.: Наука, 1980. – 306 с.

31. Помнікі мемуарнай літаратуры Беларусі XVII ст. –Мінск : Наука и техника, 1983. – 175 с.
32. *Поссевино, А.* Исторические сочинения о России 16 в. / А. Поссевино.–М.: МГУ,1983. – 240 с.
33. Прадмовы і пасляслоўі Францыска Скарыны. –Мінск : Наука и техника,1969. – 240 с.
34. Публицистика белорусских народников. – Минск : БГУ, 1989. – 134 с.
35. Русско-белорусские связи во второй половине XVII в. (1667–1686). – Минск : БГУ, 1972. – 375 с.
36. Русско-белорусские связи: сб. документов. 1570–1667 гг. – Минск : Высш.шк., 1963. – 533 с.
37. Памятники дипломатических отношений Московского государства Польско-Литовским. Т.1–2. – СПб., 1882–1887.
38. Памятники русского права/ под ред. С.В.Юшкова. – Вып.1. – М.: Гос. изд-во юридической литературы,1952. –287 с.
39. Первый Литовский статут : в 2 ч. Т.1. Ч.1–2. –Вильнюс, 1983–1985.
40. Писцовая книга бывшего Пинского староства. Ч.1–2. – Вильно, 1874.
41. Писцовая книга Гродненской экономии. Ч.1–2. – Вильно,1881–1882.
42. Полный хронологический сборник законоположений, касающихся евреев. –СПб., 1874.
43. Полоцкие грамоты XIII – начала XVI вв.: тексты/ сост. А.Л.Хорошкевич. –М.: АН СССР,Ин-т истории СССР, 1977–1985.
44. Правда Русская / подгот. В.П.Любимов [и др.]; под ред. Б.Д.Грекова. –М. ; Л., 1940–1963. – Т.1–3.
45. Ревизия Кобринской экономии. 1563. – Вильно, 1876.
46. Решения Главного Литовского Трибунала. 1583–1655. – Вильнюс, 1988.
47. Сборник законов БССР. – 1938. – №1.
48. Сборник законов и указов Верховного Совета БССР : в 3 т. –Минск, 1974–1976.
49. Статут Вялікага Княства Літоўскага. 1588 : Тэксты. Да-веднік. Каментарыі. –Мінск : БСЭ, 1989. – 570 с.
50. *Скарына, Ф.* Творы / Ф.Скарына. – Мінск : Навука і тэх-ніка,1990. – 207 с.

51.Старажытная беларуская літаратура: зборнік. – Мінск, 1990. – 207 с.

52.Фонды былых архіваў Камуністычнай партыі Беларусі : у 2 ч. / склад.: Г.С.Данілава і В.Д.Селяменеў.–Мінск : НАРБ, 1997–1998.

53.Хроника белорусского города Могилева. Собранное и писанное А.Трубницким..., продолженное его сыном М. Трубницким / пер. Н.Гортынский. – Кн.3. Отд.1. – М., 1887. – С.1–142.

54.Хроника Быховца. – М.: Наука,1966. –149с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Рэкамендаваныя метады (тэхналогіі) навучання

Да эфектыўных педагагічных тэхналогій і метадык, якія садзейнічаюць далучэнню студэнтаў да пошуку і выкарыстання ведаў, набыццю вопыту самастойнага вырашэння задач, адносяцца:

- гісторыка-тэматычны падыход;
- тэхналогіі праблемна-модульнага навучання;
- тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці;
- камунікатыўныя тэхналогіі;
- метады аналізу канкрэтных сітуацый.

Для кіравання адукацыйным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынжавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы. У практыку семінарскіх заняткаў мэтазгодна ўкараняць метадыку актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

Па кожным раздзеле і тэме дадзенай вучэбнай праграмы ў адпаведнасці з іх мэтамі і задачамі выкладчыкам (кафедрай) праектуюцца і рэалізуюцца пэўныя педагагічныя тэхналогіі. У ліку найбольш перспектыўных і эфектыўных сучасных інавацыйных адукацыйных сродкаў і тэхналогій, якія дазваляюць рэалізаваць сістэмна-дзейнасны кампетэнтнасны падыход у вучэбна-выхаваўчым працэсе, варта вылучыць: вучэбна-метадычныя комплексы (у тым ліку электронныя), варыятыўныя мадэлі самастойнай працы студэнтаў, блочна-модульныя, модульна-рэйтынжавыя і крэдытныя сістэмы, інфармацыйныя тэхналогіі, метады кейсаў, метадыкі актыўнага навучання.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа студэнтаў накіравана на:

- фарміраванне ўменняў па з'яўшчэнні розных відаў інфармацыі аб гістарычных крыніцах;
- якаснае засваенне і сістэматызацыю атрыманых тэарэтычных ведаў;
- фарміраванне ўмення выкарыстоўваць атрыманыя веды ў навукова-фондавай дзейнасці музейных устаноў і ў рабоце устаноў краязнаўча-турыстычнай сферы;

- замацаванне практычных уменняў студэнтаў;
- фарміраванне самастойнай думкі;
- развіццё навукова-даследчых навыкаў.

Дыягностыка сфарміраванасці кампетэнцый студэнта

1. Патрабаванні да ажыццяўлення дыягностыкі

Працэдура дыягностыкі сфарміраванасці кампетэнцый студэнта ўключае наступныя этапы:

- вызначэнне аб'екта дыягностыкі;
- выяўленне факта вучэбных дасягненняў студэнта з дапамогай крытэрыяльна-арыентаваных тэстаў і іншых сродкаў дыягностыкі;
- вымярэнне ступені адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням адукацыйнага стандарту;
- ацэньванне вынікаў выяўлення і вымярэння адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням адукацыйнага стандарту (з дапамогай шкалы ацэнак).

Рэкамендаваныя сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў прадугледжвае падрыхтоўку студэнтамі інфармацыйных матэрыялаў па Найноўшай гісторыі.

Для дыягностыкі кампетэнцыі студэнтаў прадугледжваецца выкарыстанне наступных сродкаў дыягностыкі:

- тэсты з выкарыстаннем заданняў адкрытай і закрытай формы па асобных раздзелах і дысцыпліне ў цэлым;
- пісьмовыя заданні па асобных раздзелах дысцыпліны;
- вуснае апытанне падчас заняткаў;
- выступленні студэнтаў на семінарскіх занятках па распрацаваных імі тэмах;
- падрыхтоўка і абарона рэфератаў.

2. Шкала ацэнак

Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнтаў на экзаменах па дысцыплінах сацыяльна-гуманітарнага цыкла праводзіцца па дзесяцібальнай шкале.

Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнтаў ажыццяўляецца паэтапна па канкрэтных раздзелах (тэмах) вучэбнай дысцыпліны, здзяйсняецца кафедрай у адпаведнасці з абранай установай вышэйшай адукацыі шкалай ацэнак.

3. Крытэрыі ацэнак

Для ацэнкі вучэбных дасягненняў студэнтаў выкарыстоўваюцца крытэрыі, зацверджаныя Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

4. Рэкамендаваны дыягнастычны інструментарый.

Для дыягностыкі сфарміраванасці кампетэнцый студэнтаў пры выніковым ацэньванні рэкамендуецца выкарыстоўваць педагагічныя тэсты і тэставыя заданні; рознаўзроўневыя кантрольныя працы і заданні; залік і экзамен.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУИМ

Пытанні для самакантролю

1. Раствлумачце, чым адрозніваюцца паняцці «гістарычны помнік», «музейны прадмет», «інфармацыйная крыніца», «архіўная крыніца», «гістарычная крыніца»?
2. Чаму сцвярджаюць, што чалавечая дзейнасць мае сацыяльную прыроду?
3. Чаму кажуць, што крыніца перадае суб'ектыўна-аб'ектыўную структуру мінулага?
4. У чым асаблівасці сучаснай канцэпцыі паняцця «крыніца», прапанаванай РДГУ?
5. Узгадайце ланцуг гістарычнага пазнання: ад факта рэчаіснасці – да факта крыніцы, ад факта крыніцы – да навукова-гістарычнага факта. Якое месца адводзіцца даследчыку ў такой мадэлі гістарычнага пазнання?
6. Што агульнага і адметнага ў этапах гістарычнага і крыніцазнаўчага даследавання?
7. Раствлумачце погляд на крыніцазнаўства як метады для ўсяго гуманітарнага пазнання.
8. Ахарактарызуйце ўсе адметнасці крыніцазнаўства як метады пазнання рэчаіснасці.
9. Што агульнага і адметнага паміж «архіўнай крыніцай», «музейным экспанатам», «дакументальнай крыніцай»?
10. Падумайце, якія высновы можа зрабіць гісторык аб сацыяльным становішчы аўтара крыніцы, калі крыніца ўтрымлівае наступныя суб'ектыўныя звесткі: « В року шесот третем за шесть недель перед Великоднем водлуг старого календаря кобыла сивая жеребилася». Хто мог зрабіць такі запіс: магнат, дробны шляхціч, заможны пан, мяшчанін?
11. Прадстаўнікі якой школы ў крыніцазнаўстве разумеюць гістарычнае пазнанне як рэканструкцыю мінулага: марксісцкай, школы «аналаў», РДГУ?
12. Як называецца інфармацыя, што трапляе ў крыніцу папярэднепрайшоўшы праз свядомасць суб'екта?
13. Да чаго прывёў так званы «антрапалагічны пераварот» у гістарычнай навуцы?
14. Як суадносяцца прадметы крыніцазнаўства і спецыяльных гістарычных дысцыплін?

15. Што ўяўляе сабой гістарычны факт у пазітывісцкай трак-тоўцы?
16. Чым эдыцыйная археаграфія адрозніваецца ад камераль-най?
17. У чым розніца паміж эўрыстыкай і бібліяграфіяй?
18. Чым наратыўныя крыніцы адрозніваюцца ад апавядаль-ных?
19. Якія крыніцазнаўчыя традыцыі вы можаце выдзеліць у Беларусі?
20. Што неабходна для паспяховага архіўнага пошуку?
21. Чым адрозніваюцца эўрыстычнае і метадыка-аналітыч-нае крыніцазнаўства?
22. Растлумачце, у чым недахопы метаду класавага аналізу?
23. Якія аналагі тэрміна «капітулярый» існавалі на тэрыто-рыі ВКЛ?
24. Якім чынам даследчыкі даказалі несапраўднасць «Кан-станцінава дару»?
25. Якія два віды крыніц вызначыў у сваёй кнізе «Падручнік гістарычнага метаду» нямецкі гісторык Э.Бернгейм?
26. Хто першым пачаў чытаць курс «Крыніцазнаўства» ў Маскоўскім універсітэце?
27. Які твор паклаў пачатак эдыцыйнай археаграфіі ў Бе-ларусі?
28. Якое перыядычнае выданне дало назву знакамітай школе «аналаў»?
29. Калі і кім упершыню пачалося выкладанне крыніцазнаў-ства ў Беларусі?
30. Хто першым ажыццявіў навуковую класіфікацыю кры-ніц?
31. Якія крыніцы адносяцца да канвенцыянальных?
32. Назавіце, да якога віду крыніц па класіфікацыі С. О. Шміта адносяцца творы мастацтва, творы кіно, графіч-ныя малюнкi, дакументальныя кінакадры, фотоздымкі?
33. У чым асаблівасці рэчавых крыніц?
34. Якія падтыпы славесных крыніц існуюць у класіфікацыі С.О.Шміта?
35. Ахарактарызуйце ролю Д.І. Даўгялы і М.М.Улашчыка ў развіцці крыніцазнаўства ў Беларусі?

36. Пазначце асноўныя напрамкі развіцця крыніцазнаўства ў Беларусі ў сённяшні час.

37. Чым адрозніваюцца паміж сабой зводы беларуска-літоўскіх летапісаў?

38. У чым асаблівасці сродкаў масавай інфармацыі як гістарычных крыніц?

39. Пазначце асноўныя правілы даследавання агіяграфічных крыніц.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Вучэбнае выданне

КРЫНІЦА ЗНАЎСТВА

*Вучэбная праграма
ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа
і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках)*

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар А. У. Гіцкая

Падпісана ў друк 2021. Фармат 60x84 ¹/₁₆.

Папера офісная. Рызаграфія.

Ум. друк. арк. 1,92. Ул.-выд. арк. 1,21. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі

«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.

ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.

Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

